

Codrul

Eü știu de la bunicul Manole multe istorii vechi. Deștepta el din cînd în cînd lumea lui, a tinereții, adormită în veșnică liniște,—și totdeauna cînd vorbea, îmi aduc aminte, pîlpîia în sobă focul și vînt de toamnă se strecura oftînd pe la ferestre. Cum povestea el anume nu pot să știu ; acuma nu-l mai aud ; căci s'a călătorit și bunicul spre lumea umbrelor. Mi-a rămas totuși ceva în suflet, și parcă răsună în mine, în singurătatea ce mă împresoară, din cînd în cînd, glas domol,—și se deșteaptă fantome. Ș' așa—îmi spunea parcă bunicul Manole—am cunoscut eü *atuncea*, încolo, spre munte, pe-un pădurar pe care îl chema Voinea...

Codrii Antileștilor stăpîneau o întindere de cincisprezece mii de fălci, erau codri bătrîni, codri nestrăbătuți ; și pădurarul Voinea avea la o margine, în prisaca lui Ion, o căsuță ; și, supt un șirag de meri, în vâlcică, vre-o zece stupi. Pe lingă șiragul de meri și pe lingă stupi se strecura prin iarbă pîrăul Cerbului. La o parte era ș'o fîntînă veche cu cumpănă.

«Vezi dumneata, zicea Voinea, căsuța am făcut-o eü de iznoavă ; abia se mai cunoșteaü niște urme de păreți de birne... Da'fîntîna am găsit-o așa, cu apă limpede ca lacrima... Tot Fîntîna-lui-Ion îi zice... Și Prisaca-lui-Ion... Și, colo, lingă pîrău, era loc pentru știubee... Aici a stat odată unu' Ion... da'nimenea nu-l mai ține minte... nimeni nu poate ști ce fel de Român a fost... A trăit pe-aici, și pe urmă a murit...»

Și Voinea, om scund, cu mustața neagră, se uita în juru-i la toate, și rămînea apoi cu ochii mici pironiți spre întunecimea pădurii, parcă se gîndea la altă viață care a fost odată pe-acolo, parcă se gîndea la Ion acela, care cine știe ce suflet de creștin necăjit o fi fost ; pe urmă deodată întorcea scurt capul și stătea privind spre nevastă sa Măriuca. Naltă și subțirică, în

catrință de lână, strînsă tare sub sinii cu brîu îngust, cu cămașă albă ca helgea, se strecura pe ușă, și trecea fără zgomot prin iarbă, spre fîntînă. Cozile strîns împletite și le lega totdeauna în cunună. Era albă la obraz, bolnavă parcă, cu ochii triști.

Odată l-am întrebât pe pădurar :

«Că are nevastă-ta, Voinea ?

— Ia, ce să aibă ? n'are nici pe dracu' ! Nu știi dumneata cum îi muerea ? » Ș'o urmărea cu ochii lui mici ca două picături de păcură. Căuta apoi să-mi întoarcă de la nevastă-sa privirile în altă parte :

«Iaca, vezi știubeele acestea ?... poți zice că-s niște cetății a muștelor... Eu am prins aici, într'un copac, un roi, ș'acum ian uită-te dumneata ce de-a albinărit ! Ce să faci ? Iși mai indulcește omul sufletul din cînd în cînd și c'un dram de miere... Face cine cum poate... »

Cu cofa de brad, Măriuca trecea prin iarbă spre casă, și intra pe ușa care însemna în lumină o pată neagră. Liniște plutea peste marginea aceia de pădure, liniște ușoară pe care o tremura parcă strălucirea luminii, și tăcea frunzișul nesfirșit. «Nu mai bătea inima codrului, și erau priponite și vînturile... » Pirăul curgea fărîmînd lumina și clătea ușor erburile și florile, și treceau albine prin soare ca niște scinteioare de aur. Și mi se umplea sufletul de pace, acolo, într'un colțisor de lume.

Treceam destul de des prin acele locuri, cu afacerile mele : ba pentru lemne, ba pentru brînză, la Cișlărie, în poiana cea mare dinspre Solomonești. Mă duceam cîteodată și la pîndă de căprioare în inima codrului. Și așa îmi erau drumurile că mai totdeauna mă întilneam cu Voinea, și la întoarcere mă opream o țîră în prisacă, de mă hodineam pe prispa căsuței și mă răcoream cu apă limpede din Fintina-lui-Ion.

Și-mi era drag tare mai ales adîncul codrului aceluia, miezul lui cu piscuri pietroase. Acolo, departe, în bolțile bătrîne, se cernea umbră ca de amurg, și rar cîte-o floare de lumină se întindea vie, strălucită, pe covorul moale de o culoare gălbie, dulce, stînsă. Paseri nu zburau, nici n'ajungeau pînă acolo : le speria întînsa singurătate. Pirăul-Cerbului sărea pe trepte sure de stînci și împrăștia lacrimi de pietre scumpe pe mușchiul gros, verde închis, al malurilor ; tremura cu zvon moale, neînterupt ; și'n zvonul lui, în singurătate, pe oglinda mișcătoare a undei, cîteodată, dintr'un tufiș, ca dintr'o hrubă de întunec, răsărea neclintită, ca tăiată din lespede, o căprioară cenușie, într'o mișcare

gingașă de oprire.—Altfel era o tăcere așa de grozavă : mă opream, și dintr'odată îmi auzeam bătaia inimei în coșul pieptului. Rar glas de corn tremura departe și răzbătea până la mine innăbușit, trist, ca din fundul pământului.

Treceam printre fagi uriași, încărcăți de jir. Eram întovărășit une-orî de Voinea. Tăceam și eu, tăcea și el, și ne strecuram printre tufisuri, pe poteca umedă innecată în bogăția de verdeață. Cind dădeam la margine, creștea lumina și se auzeau spre Cișlărie tălângile vacilor boerești. Sunau lin, cu sunete felurite, unele joase și altele tot mai subțiri, o scară de sunete dulci, care picurau domol și alegeau ca un cîntec depărtat, șoptit încet, șoptit ușor, de clopote melodioase depărtate și nevăzute.

Intr'un timp, pe vremea aceia, pădurarul umbla lingă mine cu ochii duși și cu fața brăzdată ca de un necaz mare. Avea ceva de la o vreme ; mie nu-mi spunea, dar băgam eu de seamă. Mă lăsa une-orî la cișlărie, orî în mijlocul codrului și se întorcea : «Apoi eu mă duc oleacă până acasă...Am uitat să spun ceva nevestii... Dacă trece boerul, să știe ce răspuns să dea...»

Se ducea. Îl zăream grăbind tot mai tare pasul prin lumina slabă dintre arbori. Hăt tîrziu se întorcea, mă găsea la locurile de pîndă, cu pușca gata ; se așaza și el lingă mine, gîfîia un timp de osteneală, după aceia se liniștea și rămînea lingă mine așa de tăcut și de nemișcat, că de multe orî uitam de dinsul.

Nevastă-sa Măriuca era tristă și slabă, o zăream cîteodată cu ochii plînși.

Intr'un rînd m'am întîlnit cu boerul tocmai ciud eșea din prisaca lui Ion, călare pe calul lui negru. Mă întimpină cu un zîmbet pe fața-i blîndă, bărbătească, și mă întrebă :

«N'ai văzut pe Voinea ? L-am căutat și la Cișlărie și nu l-am găsit...»

Nu știu ce i-am răspuns. Pe Voinea nu-l văzusem. Mi s'a părut că nici n'a băgat de seamă la vorbele mele ; și-a săltat pușca în spate, a îndemnat calul cu pîntenii și s'a dus prin lumina lui August, până ce s'a pierdut prin bungeturile din marginea pădurii. Cinele, nedespărțit totdeauna de stăpinu-său, un cîne mare, roș, cu părul lung, sărea în dreapta și'n stînga calului și străbătea prin toate desîșurile mărunte. Intr'un tîrziu, după ce dispărură cal și călăreț, auzii bătaia puștii adinc răsunînd, clocotînd din poiană în poiană : am înțeles că a dat boerul peste erunci : acesta era vinatul lui cel mai plăcut de-o bucată de vreme.

Dar cum mă gîndeam la supărarea nevestii pădurarului, îmi veni deodată în minte și lămurirea lucrului. Ce căuta pe-aici boerul? Iar Voinea de ce se repede așa de des pîn'acasă? Trebuie să fie ceva la mijloc.

Intr'amurg, după ce conțeni picurarea depărtată a muzicii elopotelor în poeni, după ce așteptarăm zădarnic găinuși la poarta Hoțului, ne întorceam. eu și Voinea, cu puștile în spate. Și cum mă necăjea gîndul de peste zi, întrebai pe pădurar:

«Azi n'ai fost pe la Cișlărie, Voinea?»

— Nu, da'ce-l?

— Te-a căutat boerul.

— Care? cel tinăr? cuconu'Enacache?

— Da. Și zicea că nu te-a găsit.

— Apoi nu, că eram incolo dus, spre Fundeni...»

Un timp tăcu; lumina scădea; o adiere rece se strecura din pădure: ne apropiam de pirău.

Voinea întoarse spre mine capul:

«Era cuconu'Enacache?—Apoi cine putea să fie? că boerul cel bătrîn nu se mai urnește de acasă... Și'n prisacă te-ai întîlnit cu dînsul?»

— Da, în prisacă...»

Păru că se gîndește un timp, apoi zise cu glas scăzut:

«Hm! cine știe ce-avea să-mi spue...»

Mă uitam la dînsul cu coada ochiului. Cumpănindu-și ușor într'o parte și'n alta trupul scund, pășea liniștit ca de obicei; obrazu-i ars de vînturi, cu mustața de cărbune, avea blîndeța tristă de totdeauna. Nu putea să fie nimic. Ce putea să fie? Omul era liniștit.

Ș'asa mă duceau eu des în Prisaca-lui-Ion. Mă îndemna ceva ascuns din fundul ființei mele spre Măriuca, căci eram în floare pe-atunci, și mă ademenea într'acolo și necazul ei pe care nu-l pricepeam. Și mă chema mai ales pădurea bătrînă, pentru care aveam o dragoste adîncă, aproape boinăvă. În marginea deșisurilor negre, Măriuca părea mai naltă, mai subțire și mai albă, și cum ședea citeodată neclintită, pe gînduri, cînd umbrele înserării cresc, părea o flință care nu-i din lumea aceasta,—din taina singurătății închegată și din aburii codrului întunecos. Și șaptele frunzelor grele păreau în adevăr tremurarea unui suflet: creșteau din arbor în arbor, din ramură în ramură, scădeau, se depărtau, *spunau* ceva neînțeleș, ceva foarte vechiu parcă și

foarte trist. Și cînd tăcea, bolțile nesfirșite, parcă și sufletul din mine tăcea, sta neclintit, așteptînd; n'aveam bucurie, n'aveam durere, intram în nesfirșita fire, în marea bogăției pămîntului. Iar cînd tresărea în murmure și'n oftări codrul, cînd începea să crească și să curgă valul vînturilor, fiorii grei îmi răscoleau sufletul, un cîntec înfricoșat cînta în mine, cîntecul care prevestea și cerea iubirile tineretii.—Așa, furtuna odată m'a prins la căsuța din poiană,—și Voinea pădurarul nu era acasă.

Parcă voia să-și zmulgă rădăcinile din pămînt, așa se frămîntău plopii cenușii de la marginea poenii; iar fagi bătrîni se cutremurau minioși, se aplecau prelung și iar se îndreptău, pe cînd printre ei, ca pe niște cărări ghețoase, din inima codrului, zvîcnea cu virtejuri, cu frunze spulberate, cu găteje, minia furtunei. Un zvon greu creștea între nourii negri și poiana frămîntată ca de spaimă, creștea ca o buciurare prelungă, chemînd spaima din zarea mohorită, innăbușită de pulberi răscolate. Așa cresc buind buciurarea pădurii, învălurii dese de stropi se abătura, duruiră ușurel și la geamurile mici, se departară,—și deodată, ca o minie care ostenește, cu oftări de ușurare, se alinară adîncurile, și soarele străluci orbitor în toată poiana.

Eșii afară, pe prispă, cu nevasta pădurarului. Imprejurimile, neclintite, rideau în lumină; o albină fulgeră ca un fir de aur; o gaiță trecu, cu penele-i albastre lucind; o mierlă începu o frîntură de cîntec răsunător,—apoi tăcu deodată; și liniștea se întinse ca limpezimea unei ape.

Femeia părea mîhnită ca totdeauna, și eă, iar, voiam să-mi lămuresc prepusurile.

«Lele Măriucă, spune-mi dumneata ce ai?... Parcă îți stă ceva pe suflet, așa privești la lume...»

Ea mă privi lung, cu un zîmbet ușor:

«N'am nimic, ce să am? Dumneata nu vezi că n'am nimic? Așa-s eă; așa m'a făcut maică-mea, fără bucurie...»

Vorbea încet, c'o înmlădire de glas din care se cunoștea că dăduse așa numai un răspuns de mintuială.

O întreabă din nou:

«Poate-i rău Voinea cu dumneata?...»

— Voinea? cum poate să se poarte Voinea cu mine? Ca un bărbat cu nevastă-sa...»

Și rămase gîndindu-se.

Tăcurăm amîndoi o vreme. Apoi femeia întoarse spre mine ochii mari, frumoși, și-și îndreptă încet, într'un oftat, mijlocul subțire, încins strîns pe sub sină cu brîu îngust.

«Hei, ce știi dumneata! încă n'ai dat de necaz! Dumneata ești ca mierla ceia, care a cîntat ș'a tăcut...»

Ș'un zîmbet iute îi lumină fața și ochii, și răspunse ca un fulger în sufletul meu.

«Dumneata n'ai auzit, zise ea domol după cîteva clipe, de ce-a pățit Ileana lui Ion Macovei... Să vezi ce-a pățit femeia aceea, săraca,—ș'apoi să te gîndești că mama de-ar ști, mai bine ar lăsa să moară din leagăn, pe fata fără noroc în lume... S'a măritat Ileana cu cel ce nu-i era drag, și s'a măritat și de tînără... Și-i plăcea și ei vieața... dacă era tînără, ș'avea suflet... Da'vezi că bărbatul parcă i-a fost dușman... Este-o babă, acolo în sat la Solomonești, una Gahița, care stătea lingă Ileana, numai gardul o despărtea de dînsa... Și cum eșea femeia,—și se ducea ba la o nevastă, ba pîn'la crîsmă,—baba dădea de știre bărbatului seara... Așa a fost... Și s'a mai tîmplat de i-a fost drag femeii unul, un băetan... da' ea nu spunea nimăruî... și nici băetanul nu știa... De păcătuit nu păcătuia, da'ășa-i era drag, măcar să mai iasă în lume, să mai soarbă lumină, că numai în casa urîtului se innăbușea... S'a început a o bate, săraca, a început a o bate bărbatul... Ș'o bate azi, o bate minî, nimenî nu știa... A grămădit-o într'un rînd-în zemnic ș'a bătut-o... A fugit Ileana la tatu-său și la măsă—dar n'au vrut s'o primească bătrîniî... «Ai casă și bărbat...Du-te la bărbat, du-te la casa ta și la copiii tăi...» Și s'a dus nevasta acasă ș'a zăcut pe coaste... Și după ce s'a sculat, bărbatu-său iar a zăpsit-o că umblă așa prin sat, iar a grămădit-o în casă, a pus zăvor, și iar a bătut-o... Și zice că urla, săraca, parcă la injunghiere o ducea... Ș'au sărit oamenii, și băteau în păreți și răcneau pe-afară. Uite, așa a trăit Ileana, cu bărbatu-său... Și'ntr'o zi a căzut la pat, și valeu! și valeu! i-i rău azi, i-i rău minî,—până ce într'o dimineață zice: «Apoi să vie tătucu și mămuca care m-au făcut, că eu de-acuma am să mor...» Ș'au venit bătrîniî... Și cit sta bărbatu-său în casă, ea nu zicea nici-o vorbă, ședea cu fața la părete; și după ce eșea el, se întorcea și vorbea cu bătrîniî: «Iaca, tătucă, iaca, mămucă, omul ista mi-a scurtat zilele... și dragă-mî era lumea asta!...» Ș'au venit vecinele cu baba Gahița: să-i dea Ilenei baba apă din pumnî, să bea, că altfel se duce fără să erte, pe lumea cealaltă... Și s'a apropiat baba, și îndemnau vecinele, ș'a venit și Ion,—da' Ileana făcea cu dosul minîi semn de respingere spre ușă: Nu! nu!—și șoptea încet: Să mă lese, să mă lese să mor în pace!... Și n'a vrut să bea apă din pumnî,—ș'ășa nici pe baba

Gahița n'a ertat-o, nici pe bărbatu-său nu l-a ertat, —ș'a murit. Și cînd aș scaldat-o, știi cît de slabă era? numai pielea și cio-lanele; și trupul negru de vinătăi... negru de-atîtea bătăi crunte...»

Măriuca tăcu. Privea neclintită înaintea, spre fundul Pri-săcii lui Ion.

«Uite, așa... dumneata de unde să știi cite poate îndura o femeie pe lumea asta?...»

O întreba mirat:

«Te bate Voinea? Mie nu mi se pare om rău.

— Nu, de ce să mă bată pe mine? Dar eă vorbesc de al-tele... eă nu vorbesc de mine...

— Atuncea ce ai? Te văd supărată și slabă...»

Femeia sta la îndoială, parcă voia să răspundă ceva. Iși ațintise în pămînt privirile. Apoi deodată tresări:

«Ia!» și se sculă în picioare, naltă și subțirică, și intră în casă.

De departe, dinspre Cișlărie poate, se auzea cornul lui Voi-neă. Chema prelung, duios, —îngina sunete scurte apoi, și iar tre-mura într'o adiere prelungă; după aceea tăcu. În liniște, un glas depărtat începu să cheme. Abia se deslușea, venea ca o adiere prin codrul des: Măi Onofrei, măi!...—Tăcu și glasul. Și într'un tîrziu o secure începu a bocăni undeva, în adincuri, în bolțile mai răsunătoare după ploae.

Femeia pădurarului eși cu cofa și se îndreptă spre fîtină. Cumpăna se coborî, apoi se înălță scîrțîind. Pe cînd venea re-pede spre casă, puțin incovoiată spre stînga, cu cofa în mîna dreaptă, Măriuca își strecură spre mine privirea tristă. Mă ri-dical în picioare, îmi luaî pușca și pornii, pe lingă stupii de lingă pîrău, prin marginea desîșurilor, spre Cișlărie.

Mă gîndeam cu milă la nevasta lui Voinea, la suferința ei vădită; mă gîndeam cu mirare la vorbele-î intrerupte, la povestea ei cu Ileana lui Ion Macovei, și simțiri nelămurite, amestecate cu bănuelii vechi, îmi nelinișteau sufletul.

Voinea venea încet pe potecă. Venea întunecat. Il zării tocmai cînd începeau a cînta tălăngile vacilor boerești, în poeni, și tocmai cînd din urmă, pe drumul pe care venisem eă, se arată și boerul Enacache pe calu-î iute, cu cînele-î mare, roș, care-î sărea în dreapta și'n stînga și străbătea toate tufișurile adulmecînd.

Se opri boerul, se opri și pădurarul.

«Ce mai este pe la Cișlărie, Voinea?»

— Bine, cucoane Enacache...»

Stăpînul zimbi, apoi, întorcînd spre mine capul, rosti limpede: bună ziua !, trecu repede înaintea și descălecă. Cîinele se oprise și stătea neclintit, ca de piatră, cu coada întinsă, cu botul spre un pilc de tufe mărunte. Eu mă întorsei cu Voinea. Auzii după ce cotii după un pilc de copaci, strigătul cunoscut: Aici, Hector !... Intr'un tîrziu, citeva bubuituri deșteptară singurătățile ; liniște se făcu după aceia pretutîndeni, contenise și bocănirea securei în pădure.

«M-a căutat pe semne și pe acasă... zise deodată Voinea, lîngă mine.

— Cine ? boerul ?

— Da. Văd că m'a găsit și nu mi-a spus nimic.»

Eu tăcuî. Se gîndea și Voinea, mă gîndeam și eu. Mersăram așa în tăcere. Intrarăm în poiană pe lîngă stupi, sărirăm pîrăul. Măriuca sta în prag dreaptă și ne privea, și fața-î părea palidă tare, în umbra neagră a ușii. Cîinele ciobănesc al pădurarului ne sări înaintea, zburdînd.

«Uite, vezi dumneata, zise Voinea, dacă dă cineva în cîinele ista, el se întoarce și mușcă ; el are mai mare drept decît dumneata și decît mine... Omul rabdă și tace.—Asta-î o pildă !— adăugi el rîzînd și privind țîntă spre femeia lui.

Nu vreaî să povestesc despre întîmplările pădurarului și ale nevestei lui, nici despre vre-o dragoste care-mî încolțea în suflet ; eu despre codrul Antileștilor care-mî era așa de drag vorbesc, și despre tinerețele mele. Toate au trecut : nici codri așa nu mai sînt, și tinerețele s'au călătorit !

În mirosul ațîțător al pădurii creștea în mine puterea vieții, șueratul domol al vîntului în frunzișuri înî mîngîia auzul, și ce strălucire neobișnuită, ce strălucire vie, și ce mireasmă ascuțită, amețitoare, aveaî florile din poenile de la margine ! Ca'n-spre o dragoste, cu dor, pornii, după două luni de lipsă, spre codrul Antileștilor. Înaintea ernii, în toamnă tîrzie, voiam să mă văd odată bolțile sărăcite de podoaba grea și întunecoasă de frunze. Poate mă chemaî și alte doruri spre Prisaca-lui-Ion,—poate mă chemaî, dar de-atunci au trecut erni multe și primăverile tinereții s-au dus cu soarele care le luminează atunci.

Măriuca robotea prin căsuța întunecoasă și tăcea, cum o știam. Din umbră nici fața nu i se deslușea bine ; îi luceau numai ochii din cînd în cînd, cînd se întorcea spre ferestre. Voi-

nea îmi ascultă liniștit dorința, își luă dintr'un colț, din întunec, pușca,—și eșirăm.

Cele din urmă frunze cădeau încet, fluturînd, din fagiî uri-ași ; și prin grămezî galbene pășeam ; foșneau grămezile, și pașii noștri tăiau cărări prin ele. Ca o oftare aspră trecea pe sub ramurile goale ; și pustii și triste se deschideau adîncurile, tot mai pustii, cu cît mai mult răzbăteam în ele. Sufletul parcă-mi era plin de negură.

Intr'un tirziu, mă oprii și întrebai :

«Ce mai face, Voinea, boerul Enacache ?»

Voinea mă privi drept, mirat :

«Cum ? nu știi ? boerul Enacache a pierit ! L-au găsit oamenii de la Cișlărie sub ripa de la Fundeni... Cine știe cum trecea pe-acolo ; și tocmai cînd trecea, a fătat malul... L-au găsit supt mal, cu cînele alături... știi, cînele cel roș...»

— Cum ? a murit boerul ? Eu nu știam nimic !

— Da, a murit...»

Răspunsul era liniștit și lămurit, dar mi se părea că ochii neclintii ai pădurarului mă ținteau prea îndărătnic. Nu știu, n'ași putea spune de ce, un fior ascuțit, ca o sîrmă de foc, mi se strecură prin șale. Intr'o clipă, în clipa aceea, am avut o bănuială : am avut bănuiala că pădurarul Voinea a ucis pe stăpînu-său.

Nici nu mi-am dat seama cum am întrebat :

«Și cum ? nu s'a găsit cine l-a omorît ?...»

— Cum să se găsească ? zise Voinea. A murit așa, de moarte năprasnică...»

Eu tăcuî. Pădurea era foarte tristă și foarte pustie în jalea ei de toamnă. Și eu simțeam, poate din pricina asta, o greutate mare în suflet, o greutate, o amărăciune nedeslușită, ca în fața morții. Și cînd eșeam din desișuri se desvăluiră deodată negurile depărtării ; și rămase codrul uriaș în urmă, cu adîncurile și cu taina lui, codrul ca o ființă cu dureri, cu mîinii, cu plîngerî. Toamna plutea în juru-mî ca un vis al morții. Măriuca, nevasta pădurarului, se închegă o clipă înnainte-mî ca din aburî, și se risipi ; și gîndul pieirii boerului rămase în mine, după fiorul fierbinte, ca un sloiî de ghiăță.

«Vezi, gîndăcelule, tare mi-a fost mie drag codrul în tine-rețele mele !...»

Așa îmi povestea bunicul lingă soba mare, bătrînească. Așa îmi povesti, și tăcu. Și afară ofta și se tinguia vîntul toamnei.